

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ DAİRE

KESER VE DİĞERLERİ – TÜRKİYE
(Başvurular no. 33238/96 ve no. 32965/96)

KARAR

STRAZBURG

2 Şubat 2006

Bu karar AİHS'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen şartlarda kesinlik kazanacaktır. Ancak, şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.

Keser ve Diğerleri – Türkiye davasında,

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Üçüncü Daire),

Başkan B. M. ZUPANČIČ

Yargıçlar J. HEDIGAN,

R. TÜRMEEN,

C. BÎRSAN,

M. TSATSA – NIKOLOVSKA,

R. JAEGER

E. MYJER ve

Bölüm Yazı İşleri Müdürü V. BERGER'in katılımı ile kapalı oturumda 12 Ocak 2006 tarihinde toplanmış ve anılan tarihte izleyen kararı vermiştir:

USUL

1. Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") eski 25. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ("Komisyon") yapılan iki başvurudan (no. 33238/96 ve no. 32965/96) kaynaklanmaktadır. 33238/96 sayılı başvuru, Zeliha Keser, Kerem Keser, Mehmet Leylekoğlu, Nurali Çılgın, Emirali Çılgın, Saycan Keskin, Emirali Keskin, Hüseyin Güloğlu, Diyar Çılgın, Paşa Çılgın, Pirsultan Emre, Musa Cila, Seydo Cila (25 Mart 2005 tarihinde vefatı üzerine yerine varisi Kıymet Cila geçmiştir), Haydar Çılgın, Halim Çılgın, Teslim Keser, Veysel Leylekoğlu, Beze Keser (12 Aralık 1999 tarihinde vefatı üzerine yerine Songül Ayrılmaz (Keser), Turabi Keser, Hadice Çetin (Keser), Sultan Keser, Hıdır Güleçli, Fayime Güleçli, Süleyman Güleçli, Aslı Güleçli, Nihat Güleçli ve Erim Güleçli geçmiştir), Gazi Keskin, Mustafa Rakip, Sultan Çılgın ve Cemal Cila tarafından 5 Eylül 1996 tarihinde başlatılmış ve 30 Eylül 1996 tarihinde kaydedilmiştir. 32965/96 sayılı başvuru, Mahmut Özkanlı (17 Mayıs 1999 tarihinde vefatı üzerine yerine yakınları Hüri Özkanlı, Kemal Özkanlı ve Kenan Özkanlı geçmiştir), Hıdır Güleçli, Süleyman Güleçli ve Eşref Coşan tarafından 6 Ağustos 1996 tarihinde başlatılmış ve 13 Eylül 1996 tarihinde kaydedilmiştir.

2. Kendilerine adli yardım tanınmış olan başvuranlar, İstanbul Barosu'na bağlı avukatlar Özcan Kılıç ve M. Ali Kırdök tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") Sözleşme kurumları huzurundaki işlemler için bir Ajan tayin etmemiştir.

3. Mahmut Özkanlı, Devlet güvenlik güçlerinin, Gözeler köyünde, ailesini zorla evinden çıkarmış olduğunu iddia etmiştir. Başvuranların kalanı, güvenlik güçlerinin, Cevizlidere köyünde, evlerini ve eşyalarını tahrip ettiklerini ve onları köylerini terk etmeye zorladıklarını iddia etmiştir. Başvuranlar, AİHS'nin 3, 5, 6, 8, 13, 14 ve 18. maddelerine ve 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesine istinat etmiştir.

4. Başvurular, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11 No.'lu Protokol'ünün yürürlüğe girdiği tarih olan, 1 Kasım 1998'de iletilmiştir (11 No.'lu Protokol'ün 5 § 2. maddesi).

5. Başvurular, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Birinci Daire'sine tevzi edilmiştir (Mahkeme İç Tüzüğü'nün 52 § 1. maddesi). Bu Daire içinde davaya bakacak olan Bölüm

(AİHS'nin 27 § 1. maddesi), İç Tüzük'ün 26 § 1. maddesinin gerektirdiği gibi oluşturulmuştur.

6. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 15 Mayıs 2003 tarihli kararlar ile başvuruların kabuledilebilir olduğunu açıklamıştır.

7. Başvuranlar ve Hükümet, esaslara ilişkin görüş bildirmişlerdir (İç Tüzük 59 § 1. madde). Bölüm, esaslar üzerine bir duruşmanın gerekli olmadığı kararını vermiştir (İç Tüzük 59 § 3. madde *in fine*). Taraflar birbirlerinin görüşlerine yazılı olarak cevap vermişlerdir.

8. 1 Kasım 2004 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Daire'lerinin yapısını değiştirmiştir (İç Tüzük 25 § 1. madde). Bu davalar, yeni oluşturulmuş Üçüncü Daire'ye verilmiştir (İç Tüzük 52 § 1. madde).

9. 12 Ocak 2006 tarihinde, Bölüm, başvurulardaki işlemleri birleştirmeye karar vermiştir (İç Tüzük 42 § 1. madde).

OLAYLAR

I. DAVA OLAYLARI

10. Başvuranların hepsi Türk vatandaşlarıdır. Başvurulara yol açan iddia olunan olaylara kadar Özkanlı ailesi Gözeler'de ve başvuranların kalanı Cevizlidere'de ikamet etmekteydi. Mahmut Özkanlı, Beze Keser ve Seydo Cila isimli başvuranlar, sırasıyla, 17 Mayıs 1999, 12 Aralık 1999 ve 25 Mart 2005 tarihlerinde vefat etmişler ve yakınları başvurularını takip etmiştir. 1 Aralık 2002 tarihinde, Zeliha Keser isimli diğer bir başvuran vefat etmiş, ancak, yakınları onun başvurusunu takip etmek istediklerini bildirmemişlerdir.

A. Olaylar

11. Davanın olayları taraflar arasında ihtilaf halindedir ve olaylar şu şekilde özetlenebilir.

1. Başvuranların olayları anlatış şekli

12. Özkanlı ailesi, 20 Eylül 1994 tarihine kadar, Tunceli ili Ovacık ilçesi'nin bir köyü olan Gözeler'de ikamet etmekteydi. Başvuranların kalanı, 4 Ekim 1994 tarihine kadar, aynı ilçenin Cevizlidere köyünde ikamet etmekteydi.

13. 1980'li yıllardan beri, güvenlik güçleri, başvuranları sürekli olarak tehdit etmiştir, zira, teröristlere lojistik destek sağlama konusunda köylülerden şüpheleniliyordu. Başvuranların köyleri de dahil olmak üzere Ovacık'ın ta yer alan on yedi köyü, bölgedeki teröristlere gıda tedarik eden yerler olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, köylülerin gıdası bölge Jandarma Komutanlığı tarafından karneye bağlanmıştı. Köyler asker kontrolü altındaydı ve köylere giriş, bölge Jandarma Karakolu'nun ön iznine tabiydi.

14. Güvenlik güçleri, Gözeler'e 20 Eylül 1994 tarihinde ve Cevizlidere'ye 4 Ekim 1994 tarihinde gelmişlerdir. Her iki köyde de, köyde oturanları köy meydanında toplamış ve

onlara köyleri hemen terk etmeleri talimatını vermişlerdir. Köy sakinlerine, ayrıca, evlerinin yakılacağını bildirmişlerdir. Başvuranlar, hayvanlarını ve taşıyabilecekleri kadar eşya alarak köyü terk etmişlerdir. Güvenlik güçleri, sonrasında, Cevizlidere'yi ateşe vermişlerdir. Gözeler yakılmamıştır.

15. Gözeler'in boşaltılmasından kısa bir süre sonra, belirli olmayan bir tarihte, Mahmut Özkanlı, Ovacık İlçe Kaymakamlığı'na, kendisinin ve ailesinin köylerini terk etmek zorunda bırakılmış olduklarına dair şikayette bulunan bir dilekçe vermiştir. Yetkililer dilekçeye göre hareket etmemişlerdir ve Özkanlı herhangi bir yanıt almamıştır.

16. 5 Ekim 1994 tarihinde, Cevizlidere'den gelen başvuranlar, Ovacık Cumhuriyet Savcılığı'na, Devlet güvenlik güçleri tarafından tehdit edildiklerine ve evlerinin yakıldığına dair şikayette bulunan başvurularda bulunmuştur. Dava, güvenlik güçlerinin iddia olunan hareketlerine yönelik bir soruşturmaya ilişkin olduğu için, Savcı, Memurun Muhakematı Kanunu'na uygun olarak, başvuruları Ovacık İlçe Kaymakamlığı'na göndermiştir.

17. Başvuranlar ilk olarak Ovacık'ta yer alan Ziyaret köyüne taşınmışlar, burada, Hükümet, onlara, felakete uğrayanlara yardım amacı ile ayrılmış toplu konut imkanı sağlamıştır. Bir süre sonra, başvuranlar geçimlerini sağlamak amacı ile hayvanlarını ve eşyalarını satmışlardır. En sonunda, Türkiye'nin çeşitli illerindeki akrabalarının yanlarında yaşamak üzere taşınmışlardır.

18. 25 Ekim 1995 tarihinde, Ovacık Kaymakamı, Cevizlidere'den gelen başvuranlara şahsi mektuplar yoluyla yanıt vermiştir. Ovacık Jandarma Komutanı'ndan gelen 1 Kasım 1994 tarihli bir yazıya istinaden, Kaymakam, güvenlik güçleri tarafından hiçbir evin yakılmamış olduğunu ve failer teşhis edilemediği için kovuşturmanın başlatılmamış olduğunu ifade etmiştir. O zamana kadar başvuranlar köylerini terk etmiş oldukları için Kaymakam'ın mektupları 15 Şubat 1996 tarihinde, Cevizlidere köyünün muhtarına iletilmiştir.

2. Hükümet'in olayları anlatış şekli

19. 1993 Ekim başlarında, PKK terör örgütü üyeleri, Ovacık'ta bulunan köylere gelmeye başlamışlardır. PKK için propaganda yapmışlar ve örgüte zorla katmak için gençleri kaçırmışlardır.

20. Ancak, bir süre sonra, bu gençler örgütten kaçmışlardır. PKK, ayrıca, gıda ve malzeme tedarik etmeyi reddeden köylülere tehdit etmeye başlamıştır. Sonuç olarak, PKK misillemesinden korktukları için köyde yaşayanların çoğu köylerini terk etmişlerdir.

21. Ekim 1994'te, güvenlik güçleri kılığında giren PKK militanları Cevizlidere'ye ve Işıkvuran isimli bir civar köye saldırmış, evleri yakmış ve ürünleri yok etmiştir. Evlerdeki her şeyi talan etmişlerdir.

22. Başvuranlar da dahil olmak üzere Cevizlidere'den altmış üç köylü, teröristlerin baskısıyla, Ovacık Cumhuriyet Savcılığı'na şikayetlerde bulunmuş, bölgede askeri operasyonlar yürüten güvenlik güçleri tarafından evlerinin yakılmış olduğunu iddia etmişlerdir. Şikayetler devlet memurları hakkında olduğu için Savcı ilgili yasalara uygun olarak görevsizlik kararı almış ve davayı Ovacık İlçe Kaymakamlığı Ovacık İdare Kurulu'na devretmiştir.

23. Kurul, köylüleri iddiaları hakkında sorgulaması için bir soruşturmacı tayin etmiştir. Ancak, Cevizlidere, terör saldırılarını izleyen günlerde tamamen terk edilmiş olduğu için soruşturmacı köylüleri bulamamış veya ifadelerini alamamıştır. Dolayısıyla, civar köylerde yaşayanlardan ifadeler almıştır. Tanıklardan biri Ovacık'ta bulunan Çat köyünün muhtarı Rahmi Kızılçayır'dır. 17 Ekim 1994 tarihinde şunları ifade etmiştir:

“Ben Ovacık ilçesi Çat köyü muhtarıyım. (...) Ekim 1994 ayı başlarında köyümüz evleri PKK terör örgütü mensuplarınca cezalandırma sebebiyle yakıldı. Daha sonra da güvenlik güçleri yakıyor diye propaganda yaptılar. Terörist örgütün köyümüzü ve evlerimizi yakarak bizleri perişan etmesinin tek amacı vardı. İlçe merkezine gelen güvenlik güçlerinin çok ve kalabalık olması onların gözünü korkuttu. Köylülerden örgüte yardım etmelerini, erzak getirmelerini ve hatta kendilerine katılıp savaşmalarını istediler. Köylüden gerekli destek ve yardımı göremeyince zaten buradan kaçmak istiyordunuz şimdi iyice gidin diyerek evlerimizi yaktılar. Ben bu konuyu köy muhtarı olarak televizyon kameralarında Ovacık ilçe merkezi çarşı içerisinde tüm halkın ortasında bağırarak söyledim. Şimdi ise ben Ovacık halkından PKK örgüt sempatisini olanlar tarafından rahatsız edilmekteyim. (...)”

24. Gözeler'den Maksut Şanlı, *diğer* hususlar meyanında, şunları ifade etmiştir:

“Ekim başlarında, TKP/TIKKO ve PKK üyeleri, köylülerin örgüte yardım, bilgi ve üye sağlamayı reddetmesine misilleme olarak ilçedeki köyleri yakmaya başladılar ve köylülerin köylerden kaçma çabalarına öfkelenerek (...), bazı köylülerin evlerini yaktılar. Güvenlik güçlerinin olayların failleri olduğu hakkındaki dedikoduyu yaymaları için yandaşlarını şehir merkezine gönderdiler.”

25. Işıkvuran köyünden Mahmut Atlı, *diğer* hususlar meyanında, şunları ifade etmiştir:

“Civar köylerinin hepsinde bizim köyün başına gelen olaylar geldi eğer o köyleri ve mezraları terörist yakmış ise bizim köyü de onlar yakmıştır. Gelenler de elleri silahlı gruptu asker elbiseli idiler teröristler de askeri elbise giyorlar. Biz bundan dolayı köyümüzü terk ettik.”

26. Bu ifadeler karşısında, soruşturmacı, Cevizlidere'de bulunan evlerin, güvenlik güçleri tarafından değil teröristler tarafından yakılmış olduğu kararına varmıştır. Dolayısıyla, 23 Haziran 1995 tarihinde, Ovacık İdare Kurulu, güvenlik güçleri hakkında cezai işlemler başlatmamaya karar vermiştir.

B. Taraflarca sunulan belgeler

1. Başvuranlar tarafından sunulan belgeler

a) Ovacık Cumhuriyet Savcısı'nın 9 Aralık 1994 tarihli görevsizlik kararının bir sureti

27. Cevizlidere köyünde yaşayan altmış üç kişinin başvurusu üzerine, Ovacık Cumhuriyet Savcısı, 9 Aralık 1994 tarihinde görevsizlik kararı vermiş ve Memurun Muhakematı Kanunu'na uygun olarak soruşturma dosyasını Ovacık İlçe Kaymakamlığı'na devretmiştir.

b) Başvuranların yerine Cevizlidere köyünün muhtarına tebliğde bulunmaya ilişkin kararın bir sureti

28. O zamana kadar başvuranlar köylerini terk etmiş oldukları için İlçe Kaymakamlığı 25 Ekim 1995 tarihli yanıtını, 15 Şubat 1996 tarihinde, Cevizlidere köyünün muhtarına iletmiştir.

c) Ovacık İlçe Kaymakamlığı tarafından Cevizlidere'deki başvurulara gönderilen 25 Ekim 1995 tarihli mektupların suretleri

29. Bu mektuplar, Cevizlidere'deki başvurulara, aynı dille, onların başvuruları üzerine başlamış olan soruşturmaların delil sunulmamış olduğu için devam etmeyeceğini ve iddia edilen faillerin teşhis edilemediğini bildirmiştir.

d) Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ekim 1996 tarihli Tunceli Raporu

30. Bu rapor, 22 Ekim ve 24 Ekim 1996 tarihleri arasında Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) temsilcisi dört milletvekili tarafından, Tunceli'nin Ovacık, Pertek ve Hozat ilçelerine yapılan ziyareti anlatmıştır. Rapor, Ekim 1994'ten itibaren çok sayıda zorunlu boşaltmanın yapılmış olduğunu kaydetmiştir. Rapora göre, bu, Tunceli'de 420 köyden 184'ünün ve 1.179 mezradan 652'sinin boşaltılmasıyla sonuçlanmıştır. Ovacık'taki durumun bilhassa ciddi olduğu iddia edilmiştir, zira, toplam 62 köyden 51'i zorla boşaltılmıştır. Hükümet tarafından sağlanan geçici konutlar yetersizdir. Dolayısıyla, "köye dönüş" projelerinin hızlandırılması ve Devlet'in yerlerinden edilmiş kişilerin yerleşim ve sosyoekonomik gereksinimlerine cevap vermesi tavsiye edilmiştir.

e) Mazlum-Der'in Eylül 1996 tarihli Tunceli Raporu

31. Bu rapor, Türkiye'de bir insan hakları derneği olan Mazlum-Der'in bir temsilcisinin 11 Eylül ve 13 Eylül 1996 tarihleri arasında Tunceli'ye ziyareti sırasında tespitlerini yansıtmıştır. Rapor, 1995 itibarıyla, Tunceli'nin, 51 tanesi Ovacık'ta olan, toplam 168 köyünün boşaltılmış olduğunu belirtmiştir.

f) Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da boşaltılan yerleşim birimleri nedeniyle göç eden yurttaşların sorunlarının araştırılarak alınması gereken tedbirlere ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Meclis Araştırması Komisyonu'nun 14 Ocak 1998 tarihli raporu

32. Bu rapor, on milletvekilinden oluşan bir Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanmıştır. Rapora göre, 1993 ve 1994 yıllarında, 905 köy ve 2.923 mezrada yer alan nüfus tahliye edilmiş ve ülkenin diğer bölgelerine taşınmaya zorlanmıştır (s.13). Suçluktaki köyünün bulunduğu Diyarbakır ilinde 90 köy ve 225 mezradan tahliye edilen insanların sayısı 50.371 civarında olarak hesaplanmıştır (s.12).

33. Rapor, eski Diyarbakır Valisi Doğan Hatipoğlu'nun bir beyanını içermiştir. Hatipoğlu, görev yaptığı dönemde, askeri makamlar tarafından zaman zaman gerçekleştirilen köy boşaltmalarının dikkatini çektiğini açıklamıştır. Çok nadiren de olsa köy yakımları hakkında şikayetler almış olduğunu ifade etmiştir. Hatipoğlu'na göre, tüm köylerin PKK tehdidi dolayısıyla boşaltıldığını iddia etmek imkansızdır. Hükümet'in, yerinden edilen kişilerin iyi şekilde yeniden yerleştirilmesi için gerekli önlemleri almamış olduğunu iddia etmiştir (s.13).

34. Rapor, ayrıca, İnsan Hakları Vakfı Başkanı Yavuz Önen tarafından hazırlanan ve 1995 yılında Araştırma Komisyonu'na sunulan "Türkiye – İnsan Hakları Raporu"na atıfta bulunmuştur. Bu son belirtilen rapor, bir bölümünü göçmenlere ve boşaltılmış köylere ayırmıştır. Rapor, 1995 yılında, köylerin ve mezraların boşaltılması uygulamasının yaygın olduğunu ileri sürmüştür. Köylerdeki birçok ev ya yıkılmış ya da oturulamaz hale getirilmiştir. İnsanlar bölgeden göç etmeye zorlanmış ve orada yaşayanlara köylerini terk

edene kadar baskı yapılmıştır. 1995 yılı başlarında, yaşayanlarının köy korucuları olmayı kabul ettiği köylerin ve mezraların dışında içinde yaşanan hemen hemen hiçbir köy veya mezra yoktu (s.19).

35. Araştırma Komisyonu'nun raporu, ayrıca, boşaltılmış köyler mevzusu hakkında 3 Haziran 1997 tarihinde Şırnak milletvekili Salih Yıldırım tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılan konuşmaya atıfta bulunmuştur. Yıldırım, köylerin, karşı koyanları tehdit etmek amacıyla ya PKK tarafından ya da köyleri koruyamadıkları veya o köylerde yaşayanlar köy korucuları olmayı reddettikleri veya onların PKK'ya yardım ettiklerinden şüphelenildiği için yetkililer tarafından boşaltıldığını ifade etmiştir (s.20).

36. Sonuç olarak, raporda, yerleşim birimlerinde oturanların mezralar yerine daha önce yaşadıkları alana yakın iller, ilçeler veya merkez köylerde yeniden yerleştirilmesi gerektiği ve öncelik göçmenlere verilerek bölge sakinlerine iş temin etmek amacıyla gerekli ekonomik tedbirler alınması gerektiği tavsiye edilmiştir.

g) Tunceli ili'nin Hozat, Ovacık ve Pertek ilçelerindeki bazı köylerin muhtarları tarafından Başbakanlığa sunulan Mayıs 1995 tarihli dilekçe

37. Bu dilekçe, muhtarların, Devlet güvenlik güçleri tarafından yürütülen zorunlu tahliyeler ve köy yıkımları hakkında toplu şikayetlerini içermiştir. Muhtarlar, güvenlik güçlerinin bölgede gıda maddelerine ve temel mallara geniş ambargo uyguladığını iddia etmiştir. Başbakan'dan, köylülerin evlerine ve topraklarına dönmesini sağlayacak gerekli önlemleri almasını talep etmişlerdir. Ayrıca, ev yıkımı ve zorunlu yerinden edilmenin sonucunda maruz kalmış oldukları zararın tazmin edilmesini ve bir çeşit ekonomik yardımın sağlanmasını talep etmişlerdir.

h) Mahmut Özkanlı tarafından doldurulan sualname

38. Mahmut Özkanlı -görünüşe göre avukatı tarafından hazırlanan- bir sualname doldurmuş, bu ankette, ailesinin güvenlik güçlerinin baskısı üzerine göç etmiş olduğunu ifade etmiştir. Güvenlik güçlerinin hiçbir şekilde işkence veya kötü muamele yapmamış, ancak, evlerini yakmakla tehdit etmiş olduğunu ve onların evlerini boşaltmalarını talep ettiğini belirtmiştir. Özkanlı, mallarını satmış ve İstanbul'a gitmiş olduğunu ancak sonra Ovacık'a döndüğünü açıklamıştır.

2. Hükümet tarafından sunulan belgeler

a) Cevizlidere'den gelen başvuranlar da dahil olmak üzere altmış üç dilekçe sahibi tarafından sunulan 11 Ekim 1994 tarihli toplu şikayetlerin suretleri

39. Cevizlidere'den gelen başvuranlar, hemşerileriyle birlikte, Ovacık Cumhuriyet Savcılığı'na şikayetlerde bulunmuşlardır. Güvenlik güçlerinin onlardan hemen evlerini boşaltmalarını istediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, güvenlik güçleri evlerini ve ürünlerini yakmadan önce çok az eşyalarını kurtarabilmiş oldukları konusunda şikayetçi olmuşlardır.

b) Mahmut Atlı'nın 17 Ekim 1994 tarihli tanık ifadesi

40. Tanık, Ovacık ilçesine bağlı Işıkvuran köyünün bir sakiniydi. Ona göre, 2 Ekim 1993 tarihinde, bir grup PKK militanı, köylülere, örgüte katılmalarına ve gıda ve malzeme sağlamalarına yönelik baskı yapmak için köylerine baskın yapmıştır. Aynı tarihte, militanlar,

örgüte katmak amacıyla altı genci kaçırmışlardır. İki veya üç gün sonra, o gençler PKK'dan kaçmış ve sonunda Türk ordusuna katılmışlardır. Misilleme yapmak için, PKK militanları, 6 Ekim 1994 tarihinde, jandarma üniformaları içinde Işıkvuran köyüne geri gelmişler ve bazı evleri yakmışlardır. Tanık, Ovacık'ta bulunan civar köylerin çoğunda benzer olayların yer almış olduğunu eklemiştir.

c) Maksut Şanlı'nın 17 Ekim 1994 tarihli tanık ifadesi

41. Gözeler'de yaşayan tanık, Ekim 1994 başlarından beri, TKP/TİKKO ve PKK'nın Ovacık sakinlerini gıda ve malzeme temin etmeye, şehir çarşısındaki işlerini kapatmaya ve bölücü gösteriler düzenlemeye zorlamış olduğunu ifade etmiştir. Ovacık sakinlerinin bu şartlara uymaması üzerine, teröristlerin köyleri yakmaya başlamış olduklarını eklemiştir.

d) Rahmi Kızılçayır'ın 17 Ekim 1994 tarihli tanık ifadesi

42. Tanık, ifadesini verdiği dönemde, Ovacık'ta bulunan Çat köyünün muhtarıydı. Kızılçayır, özellikle, Ekim 1994 başlarında, PKK'nın onları, örgüte katılmayı ve lojistik destek sağlamayı reddetmelerinden dolayı cezalandırmak için köyündeki evleri yakmış olduğunu ifade etmiştir. Onları köylerinden gitmeye zorlamış olanların teröristler olduğunu eklemiştir.

e) 5 Haziran 1995 tarihli soruşturma raporunun bir sureti

43. Rapor, Ovacık İlçe Kaymakamlığı tarafından görevlendirilen polis müdürü tarafından, Cevizlidere'den gelen altmış üç köylünün şikayetleri üzerine hazırlanmıştır. Soruşturmasının ardından, polis müdürü, köyün, jandarma üniformaları giyen PKK teröristleri tarafından yakılmış olduğu kararına varmıştır. Rapor, ayrıca, faillerin, köylüleri, olay için güvenlik güçlerini suçlamaya zorlamış olduğunu ifade etmiştir.

f) Memurun Muhakematı Komisyonu'nun 23 Haziran 1995 tarihli kararı

44. İddia edilen failler teşhis edilemediği için ve 5 Haziran 1995 tarihli soruşturma raporunun ışığında, Ovacık Memurun Muhakematı Komisyonu, güvenlik güçlerinin herhangi bir mensubu hakkında cezai işlemler başlatmamaya karar vermiştir.

g) 1993 ve 1996 yılları arasındaki terör olaylarına ilişkin olarak Ovacık Cumhuriyet Savcısı tarafından verilen yirmi sekiz görevsizlik kararının suretleri

45. Bu kararlar, Ovacık sakinlerinin bildirmiş olduğu çeşitli terör vahşetlerine ilişkin olarak Ovacık Cumhuriyet Savcılığı tarafından alınmıştır. Davaların her birinde Ovacık Cumhuriyet Savcısı'nın, ilgili kanunlar hususunda yetkisizlik kararı çıkarmış olduğu ve dosyaları, yetkili Cumhuriyet Savcısı'na devrettiği anlaşılmaktadır. Şikayette bulunulan olaylar, Işıkvuran Köyü'nün PKK tarafından baskına uğratılmasını ve altı genç adamın, PKK'ya katılmak üzere zorla kaçırılmasını kapsamıştır. Daha sonra bir diğer dikeçe ile Cumhuriyet Savcısı'na, sözkonusu adamların kaçtığı PKK'nın ve intikam almak için Işıkvuran'a bir kez daha baskın yaparak kaçakların köydeki evlerini yakıp yıktığı bildirilmiştir.

46. Bir diğer davada Cumhuriyet Savcısı'na, bir grup PKK militanının, Ovacık'ın Ağaçpınar Köyü'nden Cemal Cingöz ve Şükrü Cingöz isimli iki köylünün evini yaktığı ve daha sonra da bu iki kişiyi öldürdüğü bildirilmiştir. Dilekçe sahipleri, sözkonusu terörist

saldırıların, örgütten kaçan kişilerin ailelerini cezalandırmak üzere düzenlenmiş olduğunu ileri sürmüştür.

47. Bir başka davada köylüler, Ovacık'a bağlı Tatusağı, Çakmaklı ve Arel isimli üç köydeki okulların PKK tarafından yakıldığını bildirmiştir.

48. Tüm diğer kararlarda Cumhuriyet Savcısı, örgüte katılmayı reddetmeleri veya yemek ve erzak temin etmemeleri nedeniyle Ovacık'ta bulunan köylüleri cezalandırmak için PKK tarafından gerçekleştirildiği bildirilen benzer tazminat, sabotaj, yakma, kaçırma ve öldürme olaylarını tanımlamıştır.

h) Ankara'da bulunan Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı Askeri Savcı tarafından yayınlanan yetkisizlik kararı

49. 29 Temmuz 1997 tarihli bir kararla Ankara'da bulunan Askeri Savcı, Tunceli'deki güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen ortadan kaybolma ve adam öldürmelere ilişkin şikayetler üzerine yetkisizlik kararı vermiştir. Olağanüstü Hal Bölge Valisi tarafından gönderilen bir mektuba değinen Cumhuriyet Savcısı, Bolu Tugayı'ndan komandolarla birlikte jandarma güçlerinin, 29 Eylül ve 31 Ekim 1994 tarihleri arasında Ovacık ve Hozat civarlarında askeri operasyonlar düzenlediklerini belirtmiştir. Ancak, güvenlik güçlerinin iddia edilen suçları işlemiş oldukları sonucuna varmak için delil olmadığı kanısına varmıştır.

(i) Teröristlerce köyleri yakıp yıkılan köylülere tazminat verilmesini öngören 8 Mayıs 1998 tarihli İdari Mahkeme kararları

50. Hükümet, Malatya'da bulunan İdari Mahkeme'nin ilgili tarihte Bingöl'de acil durum yönetimine tabi olan Doludere köylülerine tazminat ödenmesi hususunda verdiği kırk kararın nüshalarını sunmuştur. Kararlarda, davacıların evlerinin ve eşyalarının, PKK tarafından yağmalanmış olduğu görülmektedir. "Sosyal risk" doktrinine dayanan İdari Mahkeme, Hükümet'in sözkonusu terörist saldırıları önceden görüp engelleme yükümlülüğünü yerine getiremediğine ve davacılara, tazminat ödenmesine karar vermiştir.

(j) Ovacık Bölge Valisi'nin, Ovacık Cumhuriyet Savcılığı'na gönderdiği mektup

51. Cumhuriyet Savcısının bir bilgi talebine cevaben Vali, askeri makamların Gözeler Köyü'nde hiçbir mülke zarar vermediklerini veya kimseyi zorla yerlerinden çıkarmamış olduklarını açıklamıştır. Mektupta ayrıca Gözeler Köyü'nde, kesintisiz olarak ikamet edildiğini ve köylülerin, yakıp yıkma veya yerlerinden edilme hususunda şikayette bulunmadığını belirtmektedir.

(k) Zeliha Keser'le ilgili doğum kaydının ilgili bir sayfasının nüshası

52. Nüsha, başvuranlardan biri olan Zeliha Keser'in, 1 Aralık 2002 tarihinde vefat etmiş olduğunu göstermektedir.

(l) Cevizlidere'deki ikamete ilişkin 28 Temmuz 2003 tarihli resmi kaydın nüshası

53. 24 Temmuz 2003 tarihinde jandarma görevlileri, ikamet koşullarını incelemek üzere Cevizlidere'yi ziyaret etmiştir. Başvuranlardan biri olan Cemal Cila'nın ve ailesinin, devamlı olarak orada yaşamakta olduğunu gözlemlemişlerdir. Ayrıca Cansa Özgül, Diyar

Çılgın, Munzur Al, Saycan Keskin, Kerem Keser ve Emirali Keskin isimli beş başvuranın, geçici olarak Cevizlidere’de ikamet etmekte olduklarını tespit etmişlerdir.

54. İçeriğini onaylamak için sözkonusu başvuranlarca imzalanmış olan kayıt, Cevizlidere’nin yeniden ikamet edilmeye açık olduğunu ve başvuranların, oraya dönmeleri için engel olmadığını göstermiştir. Ayrıca, herkesin jandarma karakoluna haber vererek Cevizlidere’ye kolayca girip çıkabileceğini de göstermiştir.

m) Altı başvuranın, 30 Temmuz 2003 tarihli ifadeleri

55. 30 Temmuz 2003 tarihinde, Cevizlidere’den başvuranlardan altı kişi, Diyap Çılgın, Saycan Keskin, Kerem Keser, Cansa Özgül, Cemal Cila ve Munzur Al, sözkonusu olayların gerçekleştiği tarihte Mahmut Keser’in nerede olduğuna ilişkin güvenlik güçlerine ifade vermiştir. Birbiriyle bağdaşan ifadelerinde 1994 olaylarından uzun süre önce Mahmut Keser’in, Almanya’ya gitmek üzere Cevizlidere’den ayrılmış olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Mahmut Keser’in annesi ve kız kardeşinin, terörist eylemlerden dolayı 1994 senesinde köyü terkederek Ovacık’a yerleştiklerini belirtmişlerdir. Köylülerin köye girmek, köyden ayrılmak ve topraklarını işlemek için engellerinin bulunmadığını açıklamışlardır.

n) Başvuranlardan bazılarının, Hükümet yardımını reddettiğine ilişkin resmi kaydın nüshası

56. Sözkonusu kayıt, güvenlik güçleri tarafından, 11 Ağustos 2003 tarihinde Cevizlidere’den başvuranlardan Diyap Çılgın, Saycan Keskin, Kerem Keser, Cansa Özgül, Cemal Cila ve Munzur Al isimli altı kişiye, Hükümet’in “Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi” çerçevesinde inşaat malzemesi ve para yardımı teklif edilmiş olduğunu göstermek üzere tutulmuştur. Kayda göre, başvuranlar yardımı kabul etmemiş ve kaydı imzalayarak itirazlarını yazılı hale getirmemişlerdir.

o) Kali Türenmez’in 28 Ağustos 2003 tarihli ifadesi

57. Tanık, Gözeler Köyü’nde ikamet etmektedir. Özkanlı Ailesi’nin de dahil olduğu Gözeler sakinlerinin, 1994 senesinde güvenlik güçlerince değil, PKK tarafından uygulanan baskı üzerine Gözeler’den ayrılmış olduklarını belirtmiştir. Ayrıca, Mahmut Özkanlı’nın ölümünü müteakiben varisleri Hüri Özkanlı ve çocuklarının, Gözeler’deki aile evine döndüklerini, evi onardıklarını ve oturmaya devam ettiklerini eklemiştir.

p) Ali Kadir Türenmez’in 29 Ağustos 2003 tarihli ifadesi

58. Tanık, Gözeler Köyü’nde ikamet etmektedir. Kali Türemmez’in ifadesini tümüyle doğrulayan bir ifade vermiştir.

r) Ali Çakmaz’ın 1 Eylül 2003 tarihli ifadesi

59. Tanık, Ovacık’ta bulunan Havuzlu Köyü’nde ikamet etmektedir. Özkanlı Ailesi’ni tanıdığını ve kendi köyü, daha önce Gözeler’e bağlı bulunduğu için Gözeler’de meydana gelen olayları bildiğini belirtmiştir. Mahmut Özkanlı ve ailesinin de dahil olduğu Gözeler sakinlerinin köylerini, PKK eylemleri sonucu terketmiş olduklarını açıklamıştır. Ayrıca Mahmut Özkanlı’nın varislerinin, Gözeler’deki aile evlerine dönmüş olduklarını belirtmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

60. İlgili iç hukukun tam bir tanımı, *Yöyler/Türkiye* (no. 26973/95, §§ 37-49, 24 Temmuz 2003) ve *Matyar/Türkiye* (no. 23423/94, §§ 93-106, 21 Şubat 2002) kararlarında bulunabilir.

HUKUK

I. HÜKÜMET'İN İLK İTİRAZLARI

61. 24 Kasım 2003 tarihli ek görüşlerinde Hükümet, Zeliha Keser, Mehmet Leyrekoğlu ve Diyap Çılgın isimli üç başvuran tarafından iç hukuk yollarının tüketilmesine ve başvuranların mağdur durumlarına ilişkin ilk itirazlarını sunmuştur. Hükümet, sözkonusu başvuranların, yerel makamlara şikayetlerini sunmamış olduklarını belirtmiştir.

62. AİHM, yerel şikayetler sunmanın veya sunmamanın, mağdur olma durumu nosyonu ile bağlantılı olmadığını belirtir. İç hukuk yollarının tüketilmesi hususunda AİHM, 15 Mayıs 2003 tarihli kabuledilebilirlik kararında başvuranların, iç hukukta ayrıca bir iç hukuk yolu izlemelerinin gerekmediğine karar vermiş olduğunu yineler. Sözkonusu itirazın, başvurunun kabuledilebilir olduğuna karar verilmesi ardından sunulmuş olduğunu belirtir. Bu bağlamda Hükümet'in, ilke olarak, sözkonusu aşamada kabuledilebilirliğe itiraz etmelerinin engellenmiş olduğu kabul edilebilir (AİHM İç Tüzüğü-Madde 55, bkz. *inter alia*, *Amrollahi/Danimarka*, no. 56811/00, § 22, 11 Temmuz 2002, ve *Nikolova/Bulgaristan* [BD], no. 31195/96, § 44, ECHR 1999-II). Bu nedenle, Hükümet'in itirazları, davanın sözkonusu aşamasında gözönüne alınamaz.

63. Hükümet, ek görüşlerinde ayrıca, Zeliha Keser'in 1 Aralık 2002'de ölmüş olduğunu ve varislerinin, başvurusunu takip etmediğini belirtmiştir. Bu nedenle AİHM'den, Keser'in başvurusunun AİHM'nin kayıtlarından düşürülmesini istemişlerdir.

64. AİHM, Zeliha Keser'in ölümünü müteakiben varisleri tarafından davanın incelenmesinin takibi için hiçbir talepte bulunulmamış olduğunu belirtir. Vekilleri de Hükümet'in, başvurusunun kayıttan düşürülmesine ilişkin görüşlerine cevap vermemiştir. Bu koşullar altında AİHM, başvuruyu AİHS'nin 37 § 1. (c) maddesi bağlamında Zeliha Keser'in sunmuş olduğu şekliyle incelemeye devam etmenin adil olmadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca AİHM, 37 § 1. maddede *in fine* tanımlandığı gibi, başvurunun sözkonusu bölümünün, bu madde bağlamında incelenmesini gerektirecek genel bir gerekçe görmemektedir. Bu nedenle başvuruyu, Zeliha Keser bakımından, dava kayıtlarından düşürmeye karar vermiştir.

II. AİHS'NİN 3. VE 8. MADDELERİ İLE 1 NO.LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLMİŞ OLDUĞU İDDİASI

65. Diğer başvuranlar, güvenlik güçlerinin, Cevizlidere Köyü'ndeki evlerini ve eşyalarını imha ettiklerini ileri sürerken Özkanlı Ailesi mensupları, Devlet güvenlik güçlerinin kendilerini, Gözeler¹ Köyü'ndeki evlerinden çıkardıklarını iddia etmiştir. Bu bağlamda başvuranlar, AİHS'nin ilgili kısımları aşağıda kayıtlı 3. ve 8. maddeleri ile 1 No.lu Protokol'ün ilgili kısmı aşağıda kayıtlı 1. maddesinin ihlal edilmiş olduğunu ileri sürmüştür:

¹ Aşağıda değinileceği gibi, Özkanlı Ailesi ilk olarak, güvenlik güçlerinin evlerini yakmış olduğu hususunda şikayette bulunmuştur. Daha sonra şikayetlerini, zorla evlerinden çıkarıldıkları yönünde değiştirmişlerdir, ancak mallarının güvenlik güçlerince kasıtlı olarak tahrip edilmiş olması sözkonusu değildir.

Madde 3

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

Madde 8

“1. Herkes özel ve aile hayatına, [ve] konutuna ... saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.”

1 No.lu Protokol – Madde 1

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

A. Tarafların Görüşleri

66. Başvuranlar, Devlet güvenlik güçlerinin faaliyetlerinin, mal ve mülk dokunulmazlığına ve aile hayatına saygı gösterilmesi haklarını ihlal etmiş olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, olayları çevreleyen koşulların, insanlık dışı ve alçaltıcı bir muameleye denk olduğunu ileri sürmüştür.

67. Hükümet, her iki köy hususunda da başvuranların şikayetlerinin temelsiz olduğunu belirtmiştir. Özkanlı Ailesi’nin yaşamış olduğu Gözeler Köyü’nün, hiçbir zaman güvenlik güçleri tarafından boşaltılmamış olduğunu ileri sürmüştür. Özkanlı Ailesi, bölgede gerçekleşen yoğun terörist eylemlerden ötürü köylerinden ayrılmıştır. Gözeler Köyü, yerleşime açık kalmıştır ve Özkanlı Ailesi’nin de dahil olduğu birçok aile köyde ikamet etmiştir. Hükümet ayrıca Özkanlı Ailesi mensuplarınca öne sürülen iddiaların, tutarlı olmadığını iddia etmiştir. Bu bağlamda Hükümet, Mahmut Özkanlı’nın 6 Ağustos 1996 tarihli başvuru formunda Gözeler’in, boşaltılması ardından güvenlik güçlerince yakıldığını iddia ettiğini, 4 Kasım 1999 tarihinde sunduğu görüşlerinde ise Gözeler’in boşaltıldığını fakat yakılıp yıkılmadığını ileri sürerek ifadesini değiştirdiğini belirtmiştir. Ancak, adil tazmine ilişkin 30 Haziran 2003 tarihlin Özkanlı Ailesi, bir kez daha “yakılmış ve tahrip edilmiş” malları için talepte bulunmuştur.

68. Özkanlı Ailesi’nin vekilleri cevaben ilk ifadelerinde başvuranların yanlışlıkla bu tür bir iddiada bulunduğunu, 1999 senesinde AIHM Sekreteryası’na gönderdikleri bir mektupla ifadelerini düzelttiklerini açıklamıştır. Ayrıca 30 Haziran 2003 tarihli görüşlerinin neden olduğu karışıklığın, bir çeviri hatasından kaynaklanmış olduğunu açıklamışlardır. “Yakılma ve yıkılma” şeklindeki iki Türkçe kelimedeki ses benzerliğinden dolayı çevirilen görüşlerde, “yıkılmış” mülkler yerine “yakılmış” mülklere değinilmiştir. Bu hususta, Gözeler’deki evlerinin doğal aşınım ve zorla köyden çıkarılmalarından sonra bakımsızlık nedeniyle zarar görmüş olduğunu açıklamışlardır.

69. Cevizlidere'ye ilişkin Hükümet, birçok görgü tanığının ifadesine ve soruşturmadan sorumlu makamların bulgularına dayanarak Cevizlidere'nin güvenlik güçlerince yakılmış olduğu sonucuna varmak için delil bulunmadığını ileri sürmüştür (bkz. paragraf 41-50). 1994 senesinde bölgede yaşanan yoğun terörist eylemler gözönüne alınırsa köyün, teröristlerce tahrip edilmiş olması gerektiğini belirtmiştir.

70. Cevizlidere'deki ikamet koşullarına ilişkin Hükümet, 2003 senesi Temmuz ayında bir incelemede bulunmuştur. Soruşturma, Cevizlidere'de sürekli ya da mevsimlik oturan yedi aile bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu ailelerin altısı, sözkonusu davada başvuranlar arasındadır. İncelemeye göre, güvenlik nedeniyle yakında bulunan jandarma karakoluna bildirilmesi koşuluyla köye giriş ve köyden çıkış yapmak hususunda bir kısıtlama bulunmamaktadır (bkz. paragraf 54-55).

71. Sundukları itirazlarında Cevizlidere'den başvuruda bulunanlar, Askeri Savcı'nın, sözkonusu tarihte Bolu Tugayından jandarma ve komandoların, bölgede askeri operasyonlar gerçekleştirdiğine dair 29 Temmuz 1997 tarihli bulgularına dikkat çekmiştir (bkz. paragraf 50). Olayları icra edenlerin tugay mensupları olması gerektiği sonucuna varmışlardır. Ayrıca başvuranlar, Devlet güvenlik güçlerinin, olağanüstü hal bölgesinde terörist eylemleri en aza indirmeyi amaçlayan nüfus azaltma politikasının bir parçası olarak birçok köyü boşalttıklarını ve yakıp yıktıklarını ileri sürmüştür.

72. Köylerine ulaşım konusunda başvuranlar, erişimin jandarmalarca sıkı şekilde kontrol altında tutulduğuna ve izinlerine bağlı olduğuna değinmiştir (bkz. paragraf 55).

B. AİHM'nin değerlendirmesi

73. AİHM, sözkonusu başvuruya yol açan olayların asıl nedenine ilişkin bir uyuşmazlıkla karşı karşıya kalmıştır. Dolayısıyla öncelikle, sözkonusu olaylar sırasında bölgede hüküm süren genel durum gözönüne alınmalıdır. AİHM ilgili tarihte Türkiye'nin olağanüstü hal bölgesinde güvenlik güçleri ve PKK üyeleri arasında şiddetli çatışmaların görüldüğünü gözlemler. Bu ikiye katlanmış şiddet, birçok insanı evlerini terkederek daha güvenli yerlere yerleşmek zorunda bırakmıştır. AİHM benzer davalarda yerel makamların, bölgedeki nüfusun güvenliğini sağlamak için bir grup yerleşim bölgesini boşaltmış olduğunu tespit etmiştir (bkz., *Doğan ve Diğerleri/Türkiye*, no. 8803-8811/02, 8813/02 ve 8815-8819/02, § 142, ECHR 2004- ... (özetler)). AİHM ayrıca birçok davada, güvenlik güçlerinin belli başvuranların evlerini ve mallarını kasıtlı olarak tahrip ettiğini, onları geçimlerinden mahrum bıraktığını ve köylerini terketmek zorunda bıraktığını tespit etmiştir (bkz., *Akdivar ve Diğerleri/Türkiye*, 16 Eylül 1996 tarihli karar, *Hüküm ve Karar Raporları* 1996-IV, *Selçuk ve Asker/Türkiye*, 24 Nisan 1998 tarihli karar, *Raporlar* 1998-II, *Menteş ve Diğerleri/Türkiye*, 28 Kasım 1997 tarihli karar, *Raporlar* 1997-VIII, *Bilgin/Türkiye*, no. 23819/94, 16 Kasım 2000, ve *Dulaş/Türkiye*, no. 25801/94, 30 Ocak 2001).

74. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve AİHM'nin, daha önce, Devlet güvenlik güçlerinin, malların adil olmayan şekilde tahrip edilmesinin sorumluları olduğu iddia edilen benzer Türkiye davalarında bilirkişi heyetleri üzerine yoğunlaşmış olduğuna dikkat çekilmelidir (bkz., *Akdivar ve Diğerleri* ve *Yöyler* kararları ve *İpek/Türkiye*, no. 25760/94, ECHR 2004- ...). Sözkonusu davalarda, AİHS organlarının bu tür bir uygulamaya başvurmasını teşvik eden temel neden, etkin bir yerel soruşturmanın mevcut olmamasından dolayı olayları tespit edememeleri olmuştur.

75. Söz konusu davada, olay mahallerini ziyaret ederek ve görgü tanıklarını Mahkeme'ye çağırarak delil tespit uygulamasında bulunup olayları tespit etme teşebbüsünde bulunamamak, AİHM için bir üzüntü kaynağı olmuştur. Bu tür bir uygulamanın, kayda değer bir sürenin geçmiş olmasının – söz konusu davada yaklaşık on bir sene – ifade verecek tanık bulunmasını ve tanığın, olayları detaylı ve doğru olarak hatırlamasını zorlaştırması gözönüne alındığında, dava koşullarını doğru olarak tespit edilmesini sağlayacak yeterli delili sağlamadığı kanısındadır (bkz. *İpek*, § 116). Dolayısıyla AİHM, taraflarca sunulan mevcut delilleri temel alarak kararını vermelidir (bkz. *Pardo/Fransa*, 20 Eylül 1993 tarihli karar, A Serisi no. 261-B, sayfa 31, § 28, *Çağan/Türkiye*, no. 33646/96, § 61, 26 Ekim 2004). AİHM, taraflarca sağlanan yazılı delilin, özellikle ifadelerin, taraflarca yeterince incelenmemiş olduğunun ve bu nedenle, varılabilecek sonuç hususunda yanlış yönlendirme olasılığı bulunan bir temel teşkil edebileceğinin farkındadır.

76. Bu bağlamda AİHM, AİHS hakları ihlallerine ilişkin iddiaların gerekli delili teşkil eden kanıt standardının, “makul şüphenin ötesinde” olduğunu ve bu tür bir kanıtın, yeterli derecede güçlü, açık ve uygun neticeler veya reddedilmemiş benzer maddi karinelerin birarada yer almasından kaynaklanabileceğini yineler (bkz. *İrlanda/İngiltere*, 18 Ocak 1978 tarihli karar, A Serisi no. 25, sayfa 65, § 161).

77. AİHM, her iki köye ilişkin olayları ayrı ayrı inceleyecektir.

1. Gözeler başvuranlarının iddialarına ilişkin

78. AİHM, Gözeler hususunda, Özkanlı Ailesi'nin iddialarına ilişkin soruşturma başlatılmadığını belirtir. Merhum Mahmut Özkanlı'nın, Ovacık Bölge Valiliği'ne, evlerinin güvenlik güçlerince yakıldığına ilişkin şikayette bulunduğu bir mektup sunmuş olduğu ileri sürülmüştür. Hükümet'in, Gözeler'de, güvenlik güçlerince veya teröristlerce hiçbir evin yakılmamış olduğunu tespit etmesi üzerine, iddialarını değiştirmişler ve köylerini terketmeye zorlandıklarını fakat evlerinin, güvenlik güçlerince kasıtlı olarak tahrip edilmediğini açıklamışlardır. Özkanlı, 6 Ağustos 1996 tarihli ilk başvuru formunda, ailesinin köyün boşaltılması sırasında aşağılayıcı ve insanlık dışı bir muameleyle maruz bırakıldığını ileri sürmüştür. Ancak daha sonra yapılan bir sorgulamada, güvenlik güçlerinin hiçbir şekilde kendilerine kötü muamelede bulunmadığını açıklamıştır (bkz. paragraf 39).

79. Hükümet, Özkanlı Ailesi'nin, hiçbir zaman yetkili makamlar hususunda şikayette bulunmadığını, bu nedenle, soruşturma açılmadığını belirtmiştir.

80. AİHM, Özkanlı Ailesi'nin önceki ve sonraki ifadeleri arasındaki belirgin çelişkinin, iddialarının temelden yoksun olduğuna karar verilerek reddedilmesi için tek başına (bizatihi) yeterli olmadığı kanısındadır. Bu tutarsızlıkların, başvuranların güvenilirliğini azalttığı da bir gerçektir. Yanlış ifadelerinin nedeni olarak çeviri hatalarını göstermişlerdir. AİHM başvuranların, ifadelerinin doğru olarak çevrilmesini sağlamak hususunda zorluklarla karşılaşabileceklerinin farkındadır. Ancak, başvuranların 1996 senesinde ana dillerinde, neden evlerinin güvenlik güçlerince yakılmış olduğunu ileri sürüp, üç yıl sonra Hükümet, Gözeler'de yakılıp yıkılmış bir ev bulunmadığını tespit ettiğinde ifadelerini düzeltmiş oldukları da açık değildir.

81. Dava dosyası, Özkanlı'nın Ovacık Valiliği'ne sunmuş olduğunun iddia edildiği şikayet mektubunun bir nüshasını içermemektedir. Başvuranlar, şikayetlerinin bir nüshasını saklamamış olduklarını ileri sürmüştür. Gerçekten bir şikayet mektubu sunup sunmadıkları bir

yana, Ovacık Cumhuriyet Savcılığı'na veya yargı yetkisi bulunan herhangi bir makam şikayette bulunmadıkları açıktır. Yetkili makamların, Cevizlidere'den veya benzer davalarda diğer köylerden sunulan şikayetleri incelediğini gözönünde bulunduran AİHM, gerçekten bir şikayet almış olsalardı güvenlik güçlerinin, Gözeler'den yapılan şikayet üzerine harekete geçmiş olacaklarına ilişkin itiraz edilebilecek bir varsayım bulunduğu kanısındadır. Özkanlı ailesinin AİHM'ye iddia edilen yazıyı sunmamalarından, ve şayet varsa bu şikayetlerini takip etmemeleri sebebiyle, AİHM, bu karineyi çürütemediklerini tespit etmiştir. Dolayısıyla, AİHM, Özkanlı ailesinin ulusal makamlara bir şikayette bulunduğunu ispatlayamadıklarını tespit etmiştir. Savunulabilir olması gerekli olan bu tür bir iddianın yokluğunda, hiçbir soruşturma yapılmamıştır.

82.Özkanlı ailesinin iddialarının doğruluğuna yönelik yerel bir soruşturma ya da Gözeler'i terör olayları sebebiyle terk ettiklerine dair Hükümet görüşleri ve tanık ifadelerini (bkz. 57., 58. ve 59. paragraflar) çürütebilecek herhangi bir ikna edici kanıtın yokluğunda, AİHM, onların Devlet güvenlik güçleri tarafından zorla yerlerinden çıkarıldıklarının, gerekli olan kanıt standardı seviyesinde kesin olduğunu tespit etmemiştir.

83.Buna göre, AİHM, Gözeler bağlamında AİHS'nin 3. ve 8. maddeleri ile 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

2.Cevizlidere başvurularının iddialarına ilişkin olarak

84.Gözeler başvurularından farklı olarak, Cevizlidere başvurularının ulusal makamlara şikayette bulunduklarına ilişkin ihtilaf bulunmamaktadır. Söz konusu tarihte Türkiye'nin güneydoğusundaki köylerin boşaltılması ve tahrip edilmesine ilişkin bağımsız raporlar dikkate alındığında (bkz. 31-38. paragraflar), bu başvuruların iddiaları, ilk bakışta temelsiz olarak değerlendirilip göz ardı edilemez.

85.Ancak, AİHM, başvuruların, bu davanın sonuçlarına dair kişisel çıkarı olmayan bağımsız görgü tanıklarına ait hiçbir ifade sunmadığını not eder. Faillerin güvenlik güçleri olduğunu ortaya koyan hiçbir spesifik detay sunmamışlardır. İlettikleri kanıtlayıcı belgeler insan hakları raporlarını kapsamaktaydı. Olağanüstü hal bölgesinde yaygın olarak görülen köylerin boşaltılması ve tahrip edilmesi sorununa işaret etmelerine rağmen, bu raporlar AİHM'nin 4 Ekim 1994 tarihinde Cevizlidere'de meydana geldiği iddia edilen olayların asıl koşullarının belirlenmesine yardımcı olmamaktadır. Ayrıca, başvuruların, Ovacık Cumhuriyet Savcılığı tarafından başlatılan işlemlere müdahil oldukları veya daha sonra başvurularını takip ettikleri görünmemektedir. Başvuranlar, yetkililerce yürütülen soruşturmayı takip etmemelerine dair hiçbir açıklama getirmemişlerdir. Üstelik, AİHM, dosyada Hükümet'in görüşlerini ve insanların köylerini terk etmelerine sebep olan ciddi bir terörist kampanya olduğundan bahseden çeşitli Ovacık köyü sakinlerinin ifadelerini çürütecek hiçbir kanıt tespit etmemiştir.

86.Yukarıda anlatılanlar ışığında ve başvuruların iddialarını doğrulayamamalarını dikkate alarak AİHM, başvuruların evlerinin yakıldığını veya başvuruların Devlet güvenlik güçleri tarafından zorla köylerinden çıkarıldıklarının, gerekli olan kanıt standardı seviyesinde kesinleştiğini tespit etmemiştir.

87.Bu anlatılanlar temelinde, AİHM, AİHS'nin 3. ve 8. maddelerinin veya 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

III.AİHS’NİN 5 § 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

88.Başvuranlar, dava koşullarının, AİHS’nin 5 § 1. maddesinden yer alan bireyin özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edilmesini de kapsadığını iddia etmiştir. Bu maddeye göre:

“Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.”

89.Hükümet, bu şikayetlerin temeline itiraz etmiştir.

90.AİHM, 5 § 1. maddenin öncelikli maksadının, özgürlüğün Devlet tarafından keyfi olarak elden alınmasından korumak olduğunu hatırlatır.

91.Bu davada başvuranlar, ne yakalanmış ne tutuklanmış, ne de başka şekilde özgürlükleri ellerinden alınmıştır. Başvuranların, evleri ve mallarına ilişkin iddia edilen kayıplardan kaynaklanan güvenden yoksun kişisel koşulları, 5 § 1. maddede yer alan birey güvenliği kavramına girmemektedir (bkz. yukarıdan anılan *Çaçan*, § 70; ve *Kıbrıs – Türkiye* [BD], no. 25781/94, § 228, AİHM 2001-IV).

92.Yukarıda anlatılanlar ışığında, AİHM, AİHS’nin 5 § 1. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

IV.AİHS’NİN 6. VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

93.Başvuranlar, güvenlik güçleri tarafından zorla yerlerinden çıkarılmaları ve evlerinin tahrip edilmesi konularında medeni haklarını arayabilmeleri için mahkemeye başvurma haklarını arayabilecekleri etkili bir hukuk yolundan yoksun bırakıldıklarını ileri sürerek şikayetçi olmuşlardır. AİHS’nin 6 § 1. maddesine ve 13. maddesine atıfta bulunmuşlardır. 6 § 1. maddenin ilgili bölümlerine göre:

“Herkes, ... medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili ... [...] bir mahkeme tarafından davasının ... hakkaniyete uygun ... görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

13. maddeye göre:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.”

A.AİHS’nin 6 § 1. maddesi

94.Başvuranlar, medeni haklarını aramak için mahkemeye başvurma haklarının, yetkililerin, başvuranların iddialarına yönelik etkili bir soruşturma yapmamalarından dolayı ellerinden alındığını ifade etmiştir. Başvuranlara göre, bu tür bir soruşturmanın yokluğunda, hukuk işlemlerinde tazminat alabilme şansları olmayacaktı.

95.Hükümet, başvuruların iç hukukta kullanabilecekleri etkili hukuk yollarından faydalanmadıklarını ileri sürmüştür. Başvurular bir hukuk davası açmış olsaydı, mahkemeye başvurma haklarından etkili olarak faydalanabileceklerdi.

96.AİHM, başvuruların, 15 Mayıs 2003 tarihli kabuledilebilirlik kararlarında ortaya konulmuş olan gerekçelerden ötürü hukuk mahkemelerinde dava açmadıklarını not eder. Dolayısıyla, şayet işlem başlatmış olsalardı, ulusal mahkemelerin başvuruların iddiaları hakkında hüküm verip veremeyeceklerini belirlemek imkansızdır. AİHM'ye göre, başvuruların şikayetleri, temelde iddialarına yönelik etkili soruşturma yürütülmemiş olması ile ilgilidir. Dolayısıyla, AİHM, bu şikayeti, Devletlere, iddia edilen AİHS ihlallerine ilişkin olarak, etkili hukuk yolu sunmaktan ibaret daha genel nitelikli bir yükümlülük getiren 13. madde bağlamında inceleyecektir (bkz. yukarıda anılan *Selçuk ve Asker*, § 92).

97.Buna göre, AİHM, AİHS'nin 6 § 11. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin belirlenmesinin gerekli olmadığı sonucuna varmıştır.

B.AİHS'nin 13. maddesi

98.Başvurular, AİHS'nin 13. maddesi kapsamında maruz kaldıkları AİHS ihlalleri bağlamında etkili hukuk yollarının bulunmadığını ileri sürerek şikayetçi olmuşlardır.

99.Hükümet, Cevizlidere'ye ilişkin soruşturmada hiçbir noksanlık olmadığını ve yetkililerin Cevizlidere başvurularının başvurularına ilişkin olarak etkili soruşturma yürüttüğünü belirtmiştir.

100.AİHM, AİHS'nin 13. maddesinin, ulusal hukuk sisteminde her ne şekilde güvence altına alınmış olursa olsun, AİHS hak ve özgürlüklerinin özünün uygulanması için, ulusal düzeyde etkili bir hukuk yolunun bulunmasını teminat altına aldığını tekrarlar. Buna göre, Sözleşmeciler Devletlere bu madde bağlamında AİHS yükümlülüklerini yerine getirmede bir takdir yetkisi tanınmış olmasına rağmen, 13. maddenin maksadı, AİHS kapsamında “savunulabilir bir iddia”nın konusuna eğilmek ve uygun bir tazmin sağlamak için yerel bir iç hukuk yolunun sağlanmasını şart koşmaktır. 13. madde kapsamındaki yükümlülüğün kapsamı, başvuranın AİHS kapsamında yaptığı şikayetin niteliğine göre değişir. Ancak yine de, 13. maddenin şart koştuğu hukuk yolu, hem uygulamada hem de hukukta “etkili” olmalı ve bilhassa uygulanması, sorumlu Devlet yetkililerinin davranışları veya ihmalleriyle temelsiz olarak engellenmemelidir (bkz. yukarıda anılan *Dulaş ve Söyler*, sırasıyla §§ 65 ve 87).

101.AİHM, bu davada elde edilen kanıtlar temelinde, başvurularının evlerinin tahrip edildiğinin veya iddia edildiği gibi Devlet güvenlik güçleri tarafından zorla evlerinden çıkarıldıklarının, gerekli olan kanıt standardı seviyesinde ispatlanmadığını hatırlatır (bkz. 82. ve 86. paragraflar). Ancak, bu, 13. maddenin maksadı bağlamında, başvuruların şikayetlerinin, 13. maddenin koruduğu unsurlar kapsamının dışında olduğu anlamına gelmemektedir (bkz. *D.P. ve J.C. – İngiltere*, no. 38719/97, 10 Ekim 2002, § 136). Bu şikayetlerin, temelsiz olduğu ilan edilmemiştir, dolayısıyla esaslarının incelenmesi gereklidir. Ayrıca, 15 Mayıs 2003 tarihli kabuledilebilirlik kararlarında, AİHM, yetkililerin başvuruların şikayetlerine yönelik yürüttükleri soruşturmanın etkili olmamasının varlığında, başvuruların iç hukukta başka bir hukuk yolu aramaktan muaf oldukları sonucuna halihazırda varmıştı.

102.Bunun üzerine, AİHM, 13. maddenin şartlarının kelimesi kelimesine yorumlanmasına karşın, başka bir madde ihlalinin bulunmasının bu maddenin uygulanması için bir ön şart olmadığını tekrarlar (*Boyle ve Rice – İngiltere*, 27 Nisan 1988 kararı, Seri A no. 131, § 52).

103. Davanın kendine özgü koşullarına dönüldüğünde, AİHM, iki köyde meydana geldiği iddia edilen olayların ayrı ayrı incelenmesi gerektiğini not der.

1.Cevizlidere başvuranlarının iddialarına ilişkin olarak

104.Cevizlidere ile ilgili olarak, AİHM, kabuledilebilirlik kararlarındaki tespitlerini ve başvuruların iddialarının, *prima facie* temelsiz olarak değerlendirilip göz ardı edilemeyeceği şeklindeki vardığı sonucu hatırlatır (bkz. 84. paragraf). Buna göre, başvuruların şikayetlerinin, AİHS'nin 13. maddesinin maksadı bağlamında, savunulabilir AİHS ihlalleri iddiaları ortaya koyduğu kanısındadır (bkz. *mutatis mutandis*, AİHS'nin 6. maddesinin uygulanmasının risk altında olmasıyla ile olarak, *Mennitto – İtalya*, [BD], no. 33804/96, § 27, AİHM 2000-X).

105.Bu tür savunulabilir iddialar, kapsamlı ve etkili bir soruşturma yapılmasını gerektirmekteydi. Ovacık Cumhuriyet Savcısı'nın yetkisizlik kararını takiben, Ovacık İlçe İdare Kurulu idari yetkilileri, başvuranın iddialarına yönelik soruşturma başlatmıştır. Soruşturma, başvuruların iddiaları ile ilgili olarak Ovacık Jandarma Komutanlığı'na başvurulması ve bir soruşturmacı tayin edilmesini kapsamaktaydı. Bunu müteakip soruşturmanın, Cevizlidere'de ikamet etmeyen köylülerden ifade alınması ile sınırlandığı görülmektedir.

106.Soruşturmacının, güvenlik güçleri ile görüşmek doğrultusunda herhangi bir adım attığı görülmemektedir. Bu, başvuruların özellikle jandarmaları failer olarak gösterip suçlaması ve sözkonusu tarihte Bolu Tugayı'nın bölgede operasyon yaptığı gerçeğine rağmen böyledir. Soruşturmacı yetkililerin, meydana geldiği iddia edilen olayların mahalline gitmeyi düşündüğü de görülmemektedir. Bunun yerine, başvuranlara geçici olarak Hükümet tarafından barınma sağlanmış ve dolayısıyla nerede olduklarının yetkililerce bilinmemesi sözkonusu değilken, soruşturmacı yetkililer kendilerine güvenlik güçleri ve civar köylerden tanıkların verdiği bilgilere dayanmışlardır. Son olarak, jandarma yetkililerinin başvuruların iddialarını ve bu tür tanıkların ifadelerini reddetmesinin ardından, yetkililerce hiçbir ileri soruşturma yapılmamıştır. Bu bağlamda, AİHM'nin sürekli olarak, yetkililerde, güvenlik güçlerine mensup kişilerin bu tür faaliyetlerde bulunmuş olabileceği ihtimalini düşünmeye ilişkin genel bir isteksizlik olduğunu tespit etmesi dikkate değerdir (bkz. yukarıda anılan *Selçuk ve Asker*, § 68, *İpek*, § 206; *Yöyler*, § 92). Aslında, Ovacık Kaymakamı'nın bu davadaki tutumu, AİHM'nin geçmişteki tespitlerini teyit etmektedir (bkz. 18. paragraf).

107.Her halükarda, AİHM, hiyerarşik olarak bir valiye bağlı memurlardan oluşmaları ve soruşturmanın güvenlik güçleriyle bağlantılı bir üst düzey bir görevli tarafından yürütülmesi ışığında, Türkiye'nin güneydoğusundaki idare kurullarının bağımsız bir soruşturma yapabilmelerine ilişkin ciddi kuşkularını daha önce ifade etmiştir (bkz. diğerlerinin yanı sıra, *Güleç – Türkiye*, no.21593/93, § 80, *Reports* 1998-IV; yukarıda anılan *Yöyler* ve *İpek*, sırasıyla §§ 93 ve 207). Soruşturmada belirlenen ciddi eksiklikler, AİHM'nin bu davada farklı bir sonuca varmasına izin vermemektedir.

108.Bu şartlarda, yetkililerin, başvuranların Cevizlidere'deki mülklerin tahrip edilmesine ilişkin iddialarına yönelik kapsamlı ve etkili bir soruşturma yaptığı söylenemez.

109.Buna göre, Cevizlidere bağlamında, AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

2.Gözeler başvuranlarının iddialarına ilişkin olarak

110.AİHM, AİHS'nin 13. maddesi ile tanınan hakkın yalnızca bir “savunulabilir iddia” açısından uygulanabileceğini tekrarlar. Savunulabilir bir iddianın, davanın kendine özgü olayları ve ortaya çıkan hukuki konuların niteliği ile belirlenmesi gereklidir. Buna göre, bu davada, savunulabilir nitelikte olmak şöyle dursun, Özkanlı ailesi, ulusal makamlara bir iddia sunduklarını kanıtlayamamıştır (bkz. 81. paragraf). Ayrıca, başvuranın, AİHS'nin 3. ve 8. maddesi ile 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki şikayetlerine ilişkin yukarıdaki tespitlerini dikkate alarak, AİHM, başvuranların, güvenlik güçlerine ilişkin olarak, bir yanlış davranışın temelini ortaya koyduğu sonucuna varamaz (bkz. 82. paragraf).

111.Buna göre, Gözeler başvuranlarının “savunulabilir bir iddiası”nın yokluğunda, AİHM, AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edilmediği kanısına varmıştır.

V.AİHS'NİN 6., 8. VE 13. MADDELERİ İLE 1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİ BAĞLAMINDA AİHS'NİN 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

112.Başvuranlar, Kürt kökenleri sebebiyle, ayrımcılığa maruz kaldıklarını ve bunun AİHS'nin 6., 8. ve 13. maddeleri ile 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi bağlamında AİHS'nin 14. maddesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. 14. maddeye göre:

“Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.”

113.Başvuranlar, evlerinin ve mallarının tahrip edilmesinin resmi bir politikanın sonucu olduğunu ve bunun Kürt kökenleri sebebiyle ayrımcılık teşkil ettiğini ifade etmişlerdir.

114.Hükümet başvuranların iddialarına itiraz etmiştir.

115.AİHM, başvuranların iddialarını kendisine sunulan kanıt temelinde incelemiştir ancak temelden yoksun olduğu kanısına varmıştır. Dolayısıyla, AİHS'nin 14. maddesi ihlal edilmemiştir.

VI.AİHS'NİN 18. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

116.Başvuranlar, şikayet konusu müdahale ve kısıtlamaların, AİHS'ye uygun olmayan maksatlar için uygulandığını iddia etmiştir. AİHS'nin 18. maddesine atıfta bulunmuşlardır. Bu maddeye göre:

“Bu Sözleşmenin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.”

117.AİHM, bu iddiayı elindeki kanıtlar temelinde incelemiş olduğuna ve iddianın temelden yoksun olduğunu tespit ettiğine işaret eder. Dolayısıyla, bir 18. madde ihlali belirlenmemiştir.

VII.AİHS’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

118.AİHS’nin 41. maddesine göre:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmecî Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A.Tazminat

119.Bu kararda ele alınan iki başvuruda, başvuranlar, evlerinin tahrip edilmesi ve iddia edilen olaylardan bu yana ekonomik faaliyetlerine dönememeleri sonucunda maruz kaldıkları maddi zarar için toplam 5.301.280.000.000 TL² talep etmiştir.

120.Hükümet, AİHS ihlali bulunmadığı için başvuranlara hiçbir adil tazminat ödenmemesi gerektiğini belirtmiştir. Alternatif olarak, şayet AİHM herhangi bir AİHS ihlali tespit ederse, başvuranların talep ettiği miktarların spekülâtif olduğunu ve bölgenin ekonomik gerçeklerini yansıtmadığını ifade etmiştir.

121.AİHM, başvuranların iddia ettiği zararlar, AİHS ihlali arasında bir sebep sonuç bağı olması ve bunun uygun hallerde kazanç kaybına yönelik bir tazminatı kapsamaması gerektiğini tekrarlar (bkz. diğerlerinin yanı sıra, 13 Haziran 1994 tarihli *Barbéra, Messegué ve Jabardo – İspanya* kararı, Seri A no. 285-C, ss.57-58, §§ 16-20). Ancak, bu davada, başvuranların evlerinin yakıldığıнын ya da onların Devlet güvenlik güçleri tarafından zorla köylerinden çıkarıldıklarının, gerekli olan kanıt standardı seviyesinde belirlenmediğini hatırlatır (bkz. 55. paragraf). Buna göre, AİHS ihlali teşkil edecek konu – etkili bir soruşturmanın yokluğu – ile başvuranlarca iddia edilen maddi zarar arasında sebep sonuç bağı yoktur. Dolayısıyla, başvuranların bu başlık altındaki taleplerini reddeder.

B.Manevi tazminat

122.Başvuranların her biri, 20.000 Euro manevi tazminat talep etmiştir. Bu bağlamda, iddia edilen olaylar sırasında maruz kaldıkları acı ve yoksulluğa atıfta bulunmuşlardır.

123.Hükümet, bu meblağın aşırı ve haksız olduğunu ileri sürmüştür.

124.Cevizlidere başvuranları ile ilgili olarak AİHM, yerel makamların başvuranların şikayetlerine yönelik kapsamlı ve etkili bir soruşturma yapmadığını ve bunun AİHS’nin 13. maddesini ihlal ettiğini tespit etmiştir (bkz. 104-109 paragraflar). Dolayısıyla, bir manevi tazminat ödenmesi gerekmektedir. Ancak, başvuranların talep ettikleri meblağlar aşırıdır. İddiaların ciddiyetini dikkate alarak eşitlik temelinde bir değerlendirme yaparak AİHM, başvurusu kayıttan düşürülen Zeliha Keser hariç (bkz. 64. paragraf), Cevizlidere

² Yaklaşık 3.300.000 Euro.

başvuranlarının her birine ödeme gününde geçerli kur üzerinden Türk Lirası'na çevrilmek üzere 4.000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

125.Gözeler başvuranları, yani Özkanlı ailesi ile ilgili olarak, AİHM hiçbir AİHS maddesi ihlali tespit etmemiştir. Dolayısıyla, bu başlık altındaki taleplerini reddeder.

C.Mahkeme masrafları

126.Başvuranlar, davalarının AİHS kurumlarında hazırlanması ve sunulmasındaki masraf ve ücretler için toplam 101.140 Euro talep etmiştir. Bu meblağa avukatlarının ücretleri dahildir (her bir başvuran için 62 saat 20 dakika çalışma saati ve telefon görüşmeleri, posta, çeviri ve kırtasiye masrafları).

127.Hükümet, bu talebin aşırı ve temelden yoksun olduğunu ileri sürmüştür. Başvuranların iddialarını ispatlamak için hiçbir makbuz veya başka herhangi bir belge ortaya koymadıklarını öne sürmüştür.

128.AİHM, başvuranların AİHS kapsamındaki şikayetlerini ancak kısmen ortaya koyabildiklerine işaret eder. Ancak, bu dava, detaylı inceleme gerektiren karmaşık olgusal konular içermektedir. Bu bakımdan, AİHM, yalnızca gerektiği için ve gerçekten yapılmış adli masrafların AİHS'nin 41. maddesi bağlamında ödenebileceğini hatırlatır. Başvuranlar tarafından sunulan taleplerin detaylarını dikkate alarak, AİHM, uygulanabilecek her türlü vergi hariç ve Avrupa Konseyi'nden yasal yardım olarak alınmış 1.468,47 Euro çıkarılmak üzere başvuranlara toplam 4.400 Euro ödenmesine karar vermiştir.

D.Gecikme faizi

129.AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM

- 1.Başvuruları birleştirmeye,
- 2.Zeliha Keser isimli başvuran tarafından yapılan başvuruyu kayıttan düşürmeye,
- 3.Hükümet'in ön itirazının reddine,
- 4.AİHS'nin 3. ve 8. maddeleri ile 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmediğine,
- 5.AİHS'nin 5 § 1. maddesinin ihlal edilmediğine,
6. AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin incelenmesinin gerekli olmadığına,
- 7.Cevizlidere başvuranları ile ilgili olarak AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine,
8. Gözeler başvuranları ile ilgili olarak AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edilmediğine,

9.AİHS'nin 3., 6., 8. ve 13.maddeleri ve 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi ile birlikte ele alındığında AİHS'nin 14. maddesinin ihlal edilmediğine,

10.AİHS'nin 18. maddesinin ihlal edilmediğine,

11. (a)Sorumlu Devlet'in, Cevizlidere başvuranlarına, AİHS'nin 44 § 2. maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme gününde geçerli olan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek ve başvuranların Türkiye'deki banka hesabına yatırılmak üzere

(i)her bir Cevizlidere başvuranına (Zeliha keser hariç) 4,000 Euro (dört bin Euro) – toplamda 96.000 Euro (doksan altı bin Euro) – manevi tazminat;

(ii)mahkeme masrafları için, 1.468,47 Euro (bin dört yüz altmış sekiz Euro kırk yedi Cent) düşülmek üzere 4.500 Euro (dört bin beş yüz Euro); ve

(iii)bu meblağlara uygulanabilecek her türlü vergiyi ödemesine;

(b)yukarıda anılan üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın gecikme faizi olarak uygulanmasına;

12.Başvuranların adil tazmin talebinin kalan kısmının reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddelerin uyarınca 2 Şubat 2006 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Vincent BERGER
Yazı İşleri Müdürü

Bostjan ZUPANCIC
Başkan